

Sivistys- ja tiedejaosto
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

HE 175/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027.

Teema: Toisen asteen koulutus (luku 29.20): talousarvioesityksen keskeiset painotukset ja kipupisteet

Yleistä

Ammatillinen koulutus on tärkeä osa koulutusjärjestelmää kattuen oppivelvolliset sekä koko aikuisväestön. Se on osa sivistyspalveluita sekä alueellisen elinvoiman ja elinkeinojen edistäjä. Sen tehtävänä on varmistaa osaavan työvoiman saatavuus, vastata työ- ja elinkeinoelämän muuttuviin osaamistarpeisiin, tukea työllisyyttä sekä luoda polkuja korkeakouluihin.

Ammattiosaajat pitävät yllä yhteiskunnan toimintoja. Työ- ja elinkeinoelämän osaajatarpeesta noin puolet kohdistuu ammatillisen tutkinnon suorittaneisiin. Monilla toimialoilla ja alueilla tarve on vieläkin suurempi. Ammatillinen koulutus on myös yrittäjien yleisin koulutustausta ja sen merkitys painottuu yrittäjyysosaamisen kehittäjä. Samalla sillä on keskeinen rooli koulutus- ja osaamistason nostamisessa.

Hallituksen tavoitteena on vahvistaa talouskasvua, työllisyyttä ja julkisen talouden kestävyyttä. Talouden elpymisestä on viime aikoina saatu positiivisia signaaleja, ja merkkejä työllisyystilanteen paranemisesta. Kasvu tarvitsee tekijöitä - merkittävä osa työmarkkinoiden nykyisestä ja tulevasta työvoimatarpeesta kohdistuu ammatillisen koulutuksen suorittaneisiin osaajiin. AMKE korostaa, että alueelliset- ja toimialakohtaiset osaavan työvoiman saatavuushaasteet eivät saa muodostua kasvun esteeksi.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko opintoihin. Tällä hetkellä ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työllisyysaste jää monilla koulutusaloilla erittäin heikoksi. On myös merkkejä koulutuksen sopeutumisesta työmarkkina tarpeen muutokseen. Tekniikan alalla tutkintomäärien lasku on parantanut valmistuneiden toden näköisyyttä työllistyä, huolimatta tekniikan alan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden kokonaistyöllisyyden laskusta. Aikuisille suunnattu ammatillinen koulutus painottuu liian pitkäkestoiseen perustutkintokoulutukseen ja heikon työmarkkinahyödyn tuottavaan moninkertaiseen koulutukseen.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusuudistus tuli voimaan 1.1.2026. Rahoitus ohjaa koulutuksen järjestäjiä suuntaamaan tutkintoon johtavaa koulutusta ensisijaisesti oppivelvollisille ja aikuisille, joilta puuttuu toisen asteen tutkinto. Osaamistaan kehittäville aikuisille suunnataan tutkinnon osia ja osaamiskokonaisuuksia entistä enemmän. AMKE huomauttaa kuitenkin, että edelleen työnantajat painottavat rekrytoinneissa kokonaisuuksia tutkintoja osaamiskokonaisuuksien sijaan.

Työelämän jatkuva muutos kasvattaa tarvetta osaamisen päivittämiseen, uranvaihtoihin ja uusien osaamiskokonaisuuksien hankkimiseen. Työmarkkinoiden muutoksiin vastaaminen edellyttää joustavia mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen koko työuran ajan.

Ammatillisen koulutuksen rahoitukseen tarvitaan vakautta ja pitkäjänteisyyttä

AMKE pitää myönteisenä, ettei ammatilliseen koulutukseen kohdisteta vuoden 2027 talousarvioesityksessä uusia merkittäviä säästöjä. Vuonna 2025 toteutettujen rahoitusleikkausten vaikutukset näkyvät edelleen järjestäjien toiminnassa. Yleinen kustannustason nousu ja toimintaympäristön muutokset haastavat koulutuksen järjestäjien kykyä vastata kaikkiin heille asetettuihin tavoitteisiin.

Osaavan työvoiman saatavuus on tärkeimpiä kilpailukykytekijä, minkä vuoksi koulutuksen saavutettavuudesta, laadusta ja riittävästä rahoituksesta on huolehdittava pitkäjänteisesti. AMKE korostaa, että ammatillisen koulutuksen järjestäjillä tulee olla riittävät toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset vastata sekä yksilöiden että työelämän kasvaviin osaamistarpeisiin.

Opiskelijoiden tuen tarpeet ovat entistä moninaisempia

AMKE pitää tärkeänä, että oppimisen tuen ja erityisen tuen vahvistamiseen osoitettu rahoitus säilyy vuonna 2027. Yhä useampi ammatillisen koulutuksen opiskelija tarvitsee opinnoissaan tukea. Tavoitteet opintojen etenemisestä, tutkintojen suorittamisesta ja osaamistason nostamisesta voidaan saavuttaa vain, jos opiskelijoille pystytään tarjoamaan riittävää ohjausta ja tukea.

Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä ammatilliseen koulutukseen on ohjautunut yhä enemmän opiskelijoita, joiden toimintakyky ei riitä tutkintotavoitteisiin opintoihin. Pelkästään oppimisen tuen uudistuksella ei vastata tähän haasteeseen, vaan tarvitaan tiiviimpää yhteistyötä ammatillisen koulutuksen, nuorten työpajatoiminnan sekä hyvinvointialueiden palveluiden välillä.

Ammatillisen koulutuksen rooli on merkittävä työllisyyden hoidossa

TE-palvelu-uudistuksen jälkeen kuntien ja työllisyysalueiden vastuu työllisyyden hoidosta on kasvanut. AMKE on huolissaan kuntien heikon taloustilanteen sekä työllisyysalueiden puutteellisten resurssien vaikutuksista etenkin työttömien mahdollisuuksiin täydentää osaamistaan. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien, työllisyysalueiden ja työnantajien yhteistyötä tulee vahvistaa edelleen. Osaamisen kehittämisen tulee olla keskeinen osa työllisyyspolitiikkaa.

Ammatilliseen koulutukseen tehtävät panostukset eivät ole ainoastaan koulutuspoliittisia ratkaisuja. Ne ovat samalla työvoima-, elinkeino-, työllisyys- ja aluepolitiikkaa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät toimivat tiiviissä yhteistyössä yritysten, hyvinvointialueiden, kuntien ja työllisyysalueiden kanssa ja ovat keskeinen osa alueellisten osaamistarpeiden ratkaisemista.

TKI-toiminnassa ammatillinen koulutus on edelleen alihyödynnetty voimavara

AMKE pitää myönteisenä T&K-rahoituksen kasvua. Jotta kasvutavoitteet ja aluekehitys toteutuvat täysimääräisesti, tulee myös ammatillisen koulutuksen järjestäjien osallistumismahdollisuuksia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan vahvistaa.

LAUSUNTO 1.10.2026

Osaamis- ja koulutustason nostaminen edellyttää vahvaa ammatillista väylää

Ammatillisella roolilla on keskeinen rooli koulutustason nostossa. Tällä hetkellä noin puolella ammattikorkeakouluopinnot aloittavista on taustallaan ammatillinen tutkinto, mutta erityisesti siirtymiä yliopisto-opintoihin tulee sujuvoittaa. Ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen väylä- ja polkuopintoihin tarvitaan selkeät ja yhtenäiset kansalliset rakenteet. Väyläopinnot perustuvat tällä hetkellä ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen välisiin sopimuksiin, joissa on suurta vaihtelua. Samalla ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden mahdollisuus nostaa osaamis- ja koulutustasoa ammatti- ja erikoisammattitutkinnoilla on tunnistettava nykyistä vahvemmin.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Emma Holsti
asiantuntija

Lisätiedot: asiantuntija Emma Holsti, emma.holsti@amke.fi, 0404108814